

Inarin kunta
Tekninen lautakunta
inari@inari.fi

LAUSUNTO

4.4.2024

Dnro 120/2024

Lausuntopyyntönnne 28.2.2024

KAUNISPÄÄN ASEMAKAAVAN MUUTOS, KORTTELIT 343, 344, 346 JA YLÄMAJANPOLKU

Inarin kunta valmistelelee Kaunispään asemakaavan muutosta. Suunnittelu koskee kortteileita 343, 344 ja 346. Suunnittelualue sijaitsee Saariselän etelärinteellä laskettelurinteiden välittömässä läheisyydessä. Alueella on kolme rakennettua matkailutonttia. Rinnettä pitkin johtaa kevyenliikenteenväylä, joka yhdistää Kaunispään huipulla olevan Ylämajantien ja alempana sijaitsevan Etelärinteentien. Alueelle on tarkoitus osoittaa asemakaavassa uutta matkailupalveluiden rakentamista. Tontin 343/1 vuokralaisen suunnitelmissa on rakentaa alueelle lisää palveluita. Tavoitteena on rakentaa alueelle lisää majoitusta rakennetun alueen ylärinteen puolelle, joka on tällä hetkellä kaavassa VR-alue, ja noin 250 k-m² suuruinen kammiravintola kaavatontin eteläpuolella olevalle tämänhetkiselä VR-alueelle. Rakennusoikeutta ollaan lisäämässä 400 k-m². Alueen käyttötarkoitus on voimassa olevassa asemakaavassa kahvila/ravintolarakennus ja majoitusta on rakennettu kunnan myöntämällä poikkeamisluvalla. Kaavamuuotos sijoittuu tältä osin valtion maille. Kaavaehdotuksessa kortteileissa 344 ja 346 rakennusoikeutta on lisätty yhteensä 1000 k-m² ja korttelia 346 on laajennettu. Vuodepaikkamäärä kaavaselostuksen mukaan yli kaksinkertaistuu 147stä arviolta 390:n lisävuodepaikkoineen. Alueen yleiskaava mahdollistaa 300 vuodepaikkaa.

Suunnittelualue sijoittuu Ivalon paliskunnan alueelle, erityisesti poronhoitoa varten tarkoitettulle alueelle ja saamelaisten kotiseutualueelle. Poronhoito on merkittävä elinkeino Inarin kunnassa. Se on tärkeä työllistäjä paitsi suoraan, myös lihan ja muiden tuotteiden jalostuksen sekä matkailupalveluiden kautta. Poronhoito ylläpitää alueen elinvoimaista, vahvaa saamelaiskulttuuria ja saamen kieliä. Poronhoito on myös merkittävä vetovoimatekijä kunnan vahvalle matkailulle. Inarissa harjoitetaan saamelaista poronhoitoa ja paliskuntien poronhoito perustuu porojen vapaaseen laiduntamiseen ja luonnonlaitumien ympärivuotiseen käyttöön. Ivalon paliskunnassa on paljon muuta maankäyttöä, ja paliskunta on eri yhteyksissä ilmaissut huolensa matkailurakentamisen laajenemisesta Saariselällä ja muualla alueellaan.

Poronhoidon huomioon ottaminen kaavassa

Poronhoito on merkittävä ja pitkän historian omaava maankäyttömuoto. Poronhoito-oikeus ja siihen kiinteästi kuuluva vapaa laidunnusoikeus on ikiaikainen nautintaoikeus, joka on suoraan poronhoitolailla turvattu erityinen oikeus (PHL 848/1990, 3 §). Alue on osittain valtion maata. Erityisesti poronhoitoa varten tarkoitettulla alueella valtion maata ei saa käyttää sillä tavoin, että siitä aiheutuu huomattavaa haittaa poronhoidolle (PHL 2 §). Maan luovuttaminen tai vuokraaminen saa tapahtua vain sillä ehdolla, että maan omistajalla tai vuokramiehellä ei ole oikeutta saada korvausta porojen aiheuttamista vahingoista (PHL 2 §). Poronhoitolain 53 §:n mukaan suunnitellessaan valtion maita koskevia, poronhoidon harjoittamiseen olennaisesti vaikuttavia toimenpiteitä, valtion viranomaisen on neuvoteltava asianomaisen paliskunnan edustajan kanssa. Kaavasta ei ole neuvoteltu paliskunnan kanssa.

Poronhoitolain ja muun lainsäädännön lisäksi poronhoitoa turvataan myös valtioneuvoston päätöksellä valtakunnallisista alueidenkäyttötavoitteista (VAT). VATeissa edellytetään, että alueiden käytön suunnittelussa huolehditaan saamelaiskulttuurin ja -elinkeinojen kannalta merkittävien alueiden säilymisestä. Pohjois-Lapin maakuntakaavassa määrätään koko kaava-alueita koskevissa yleismääräyksissä: ”Poronhoidon ja muiden luontaiselinkeinojen alueidenkäytölliset toiminta- ja kehittämisedellytykset on turvattava. Metsätaloutta, turvetuotantoa, matkailutoimintoja ja loma-asutusta suunniteltaessa on otettava huomioon porotalouden tärkeät alueet. Suunniteltaessa valtion maita koskevia, poronhoidon harjoittamiseen olennaisesti vaikuttavia toimenpiteitä on neuvoteltava asianomaisen paliskunnan kanssa.”

Maankäyttö ja rakennuslain (MRL 132/1999) mukaan maakuntakaava ja yleiskaava ovat ohjeena muutettaessa asemakaavaa. Asemakaavoituksella ei saa vaikeuttaa yleiskaavan toteuttamista. Asemakaavan tulee perustua kaavan merkittävät vaikutukset arvioivaan suunnitteluun ja sen edellyttämiin tutkimuksiin ja selvityksiin (MRL 9 §). MRL 54 §:n mukaan ”Rakennettua ympäristöä ja luonnonympäristöä tulee vaalia eikä niihin liittyviä erityisiä arvoja saa hävittää. --- Asemakaavalla ei myöskään saa asettaa maanomistajalle tai muulle oikeuden haltijalle sellaista kohtuutonta rajoitusta tai aiheuttaa sellaista kohtuutonta haittaa, joka kaavalle asetettavia tavoitteita tai vaatimuksia syrjäyttämättä voidaan välttää. ---” Ivalon paliskunnan osakkailla on alueella voimassa erityinen oikeus, poronhoito-oikeus, jolle ei saa asemakaavalla aiheuttaa kohtuutonta haittaa.

Vaikutukset poronhoidolle

Suunnittelualue on Ivalon paliskunnan kesälaidunalueita. Pääosa paiskunnan poroista laiduntaa kesällä Saariselän tunturialueella. Alueella laiduntavat porotokat haetaan kesäkuun loppupuolella Kaunispäältä paliskunnan Moitakurun pääerotusaitaan vasanmerkkintää varten. Kaunispään huipulla liikkuu kesällä paljon turisteja, minkä vuoksi valtaosa poroista laiduntaa kauempana. Poroja kuitenkin laiduntaa myös kaavan suunnittelualueella, sillä alue on suhteellisen väljästi rakennettua ja porot rakkäaikana välttävät hyönteisten aiheuttamaa kiusaa hakeutumalla tuulisille rinteille. Paliskunta on huolissaan rakentamattoman alueen vähenemisestä, tunturikankaiden kulumisesta, väljyyden vähenemisestä alueella sekä häiriön lisääntymisestä ja häiriöalueen laajenemisesta entisestään, kun alueelle kaavoitetaan uutta rakentamista. Tämä voi johtaa kestävämpään kierteseen, kuten uusien reittien ja toimintojen vaatimiseen.

Asemakaavan vaikutukset poronhoidolle ovat matkailupalveluiden rakentamisen aiheuttamia suoria ja epäsuoria vaikutuksia. Laidunten määrä vähenee suoraan rakennetuilla alueilla sekä epäsuorasti alueella lisääntyvän häiriön vuoksi. Häirityillä alueilla porojen kokema stressi lisääntyy ja energiansaanti heikenee, mikä vaikuttaa porojen kuntoon ja edelleen karjan tuottavuuteen. Porojen laidunnus keskittyy jäljelle jääville yhtenäisille ja rauhallisille alueille, minkä myötä ne kuluvat enemmän, mikä vähentää ravinnon määrää kyseisillä alueilla. Rakentamisesta vapaat välialueet (VR) myös kuluvat, kun alueella liikkuu nykyistä enemmän ihmisiä. Heikentynyt laiduntilanne vaikuttaa porokarjan tuottavuuteen eli teurasporojen määrään ja teuraspainoon sekä siitosporojen kuntoon ja sitä kautta niiden tiinehtyvyyteen ja talvesta selviämiseen. Mikäli porot ovat syksyllä huonommassa kunnossa, niitä joudutaan talvella lisäruokkimaan enemmän, mikä aiheuttaa poronhoitajille kustannuksia. Ylimääräisiä kustannuksia aiheutuu myös, mikäli poronhoitotyöt lisääntyvät ja vaikeutuvat ihmistoiminnan aiheuttaman häiriön vuoksi.

Kaiken kaikkiaan Ivalon paliskunnalle aiheutuu kaavan mahdollistaman rakentamisen sekä sitä seuraavan kumulatiivisen haitan seurauksena laidunten menetyksistä ja kulumisesta, porojen laidunnusten muutoksista ja lisääntyvästä poronhoitotyöstä merkittävää haittaa.

Yksityiskohtaisemmat huomiot

Paliskuntain yhdistys ja Ivalon paliskunta on merkitty kaavan osallisiksi, mutta niiltä ei ole pyydetty lausuntoa kaavaluonnosvaiheessa. Kaavaselostuksessa ei ole selvitetty millaisia vaikutuksia kaavasta olisi poronhoidolle. Kaavan vaikutukset alueen poronhoidolle tulee arvioida yhteistyössä Ivalon paliskunnan kanssa. Haitallisia vaikutuksia tulee estää ja vähentää kaavaratkaisuilla.

Poronhoitoa on asemakaavassa pyritty turvaamaan asemakaavamääräyksellä:

”Alueen suunnittelussa ja käytössä on huolehdittava, ettei toiminnasta aiheudu haittaa ympäröivälle alueelle ja poronhoidolle. Tontteja ei saa aidata.” Kaavamääräys ei yksinään estä poronhoidolle syntyvää haittaa, koska se ei estä laiturien vähenemistä, kulumista ja lisääntyvän ihmismäärän väistämättä aiheuttaman häiriön laajenemista.

Ivalon paliskunta on huolissaan poronhoidon laiduntilan ja laidunrauhan riittävydestä alueellaan. Paliskunta vastustaa Kaunispään alueen asemakaavoituksen laajentamista, sillä siitä aiheutuisi poronhoidolle huomattavaa haittaa laajenevan rakentamisen ja toiminnan aiheuttaman laidunmenetyksen ja häiriön laajenemisen vuoksi. Paliskuntain yhdistys yhtyy tähän näkemykseen. Poronhoidolle tärkeillä laidunalueilla ja muilla toiminta-alueilla tulee turvata laidunmahdollisuudet, rauhallisuus ja yhtenäisyys sekä niiden poronhoidon toiminnalliset edellytykset.

Valtion mailla on poronhoitolain 53 §:n mukainen neuvotteluvelvollisuus poronhoitoon olennaisesti vaikuttavien toimenpiteiden kyseessä ollessa. Ivalon paliskunnan kanssa ei ole neuvoteltu kaavasta. Mikäli Ivalon paliskunta näkee tarpeellisena, neuvottelu tulee toteuttaa asianmukaisesti.

Ivalon paliskunnan ja sen osakkaiden esittämät lausunnot ja kannanotot tulee ottaa huomioon painoarvoltaan merkittävänä kaavan jatkovalmistelussa.

PALISKUNTAIN YHDISTYS

Anne Ollila
toiminnanjohtaja

Lausunnon valmistelija, lisätiedot: Marja Anttonen, etunimi.sukunimi@paliskunnat.fi, +358 40 1247422

ma/ao